

ABD'nin Venezuela Hamlesi: Abluka ve Rejim Değişikliği Arayışı

ABD'nin uzun süredir ekonomik ve diplomatik yaptırımlar uyguladığı Venezuela üzerindeki baskılar, 2025 yılında Donald Trump'ın yeniden ABD Başkanı seçilmesiyle birlikte daha da yoğunlaşmıştır. Yeni ABD yönetiminin dış politika önceliklerinde Amerika kıtasının öne çıkması, Venezuela'ya yönelik siyasi, askerî ve ekonomik baskıların artmasına yol açmıştır. Bu çerçevede ABD, Venezuela'nın sınır komşuluğunda bulunan Porto Riko'da kapsamlı bir askerî yığınak gerçekleştirmiştir.

Dünyanın en büyük petrol ve altın rezervlerinden bazılarına sahip olan Venezuela'da, Nicolas Maduro yönetiminin istifasını talep eden Washington yönetimi, Venezuela petrolü taşıyan tankerlerine el koymuş ve fiilî bir hava ve deniz ablukası uygulamaya başlamıştır. Trump'ın iki başkanlık döneminde özel temsilciler düzeyinde temaslar yürütülmüş; 2025 yılı başında Trump'ın özel temsilcisi Richard Grenell, Karakas'ta Maduro ile göçmenlerin iadesi ve Venezuela'da tutuklu bulunan ABD vatandaşlarının serbest bırakılması konularını görüşmüştür. Buna paralel olarak Trump yönetimi, Chevron şirketinin Venezuela'da petrol üretim ve satışına yönelik iznini sınırlı ölçüde yeniden yürürlüğe koymuştur. Bu temasların, 2024 yılında Venezuela'da gerçekleştirilen ve uluslararası alanda tartışmalara neden olan seçimlere rağmen sürdürülmesi dikkat çekicidir.

ABD–Venezuela ilişkilerinde gerilim, Hugo Chavez'in 1999'da iktidara gelmesinden bu yana dalgalı bir seyir izlemiştir. 2002'deki darbe girişimi ve 2019'da Juan Guaidó'nun kendisini “geçici devlet başkanı” ilan etmesi, Washington'un Karakas üzerindeki baskı araçlarının en görünür örnekleri olmuştur. Mevcut süreç ise askerî çatışma riskini de barındıran yeni bir evreye işaret etmektedir.

Trump Döneminde Baskıların Kurumsallaşması

Trump yönetimi, Maduro ve çevresini uyuşturucu kaçakçılığıyla ilişkilendirerek “narko-terörizm” suçlamasını merkezî bir argüman hâline getirmiştir. Bu kapsamda Maduro'nun yakalanmasına yönelik daha önce belirlenen 15 milyon dolarlık ödül 50 milyon dolara çıkarılmış, “Cartel de los Soles” adlı yapılanma Kasım ayında ABD tarafından yabancı terör örgütleri listesine alınmıştır. Ancak uzmanlar, ABD'ye ulaşan uyuşturucu trafiğinin yaklaşık %80'inin Pasifik rotası üzerinden gerçekleştiğini vurgulayarak Karayipler merkezli bu söylemin tartışmalı olduğuna dikkat çekmektedir.

Ağustos ayı sonlarında ABD, Karayipler'de “uyuşturucu ile mücadele” gerekçesiyle 7 savaş gemisi ve 1 denizaltı konuşlandırmış; ilerleyen süreçte bu sayı, USS *Gerald R. Ford* uçak gemisinin de dâhil olduğu 11 gemiye ulaşmıştır. Bölgede binlerce asker konuşlandırıldığı, Porto Riko'da F-35 savaş uçaklarının bulunduğu ve Trinidad-Tobago'ya ABD donanmasına ait gemilerin yanaştığı basına yansımıştır. Aynı dönemde “uyuşturucu taşıdığı” iddiasıyla 20'den fazla teknenin vurulduğu ve 100'ü aşkın sivilin hayatını kaybettiği belirtilmektedir.

Maduro, Trump ile olumlu bir telefon görüşmesi yaptığını ifade etse de bu temasların ardından ABD, Venezuela'ya ait üç petrol tankerine daha el koymuştur. Kasım ayı itibarıyla Trump yönetimi Venezuela hava sahasının kapatılacağını duyurmuş, Karakas'a uçuş yapan birçok havayolu seferlerini askıya almıştır. Ayrıca CIA'ye Venezuela'da gizli operasyon yürütme yetkisi verilmesi, krizin güvenlik boyutunu daha da derinleştirmiştir.

ABD'nin Venezuela Politikasının Arka Planı

ABD'nin Latin Amerika'ya yönelik politikaları, tarihsel olarak dönemsel “havuç–sopa” stratejileri, örtülü

operasyonlar (beşinci kol faaliyetleri) ve doğrudan askerî müdahalelerle şekillenmiştir. Washington yönetimi, uzun süredir bu bölgeyi kendi nüfuz alanı olarak görmekte; güvenlik ve ekonomik çıkarlarını gerekçe göstererek müdahaleyi bir hak ve imtiyaz olarak değerlendirmektedir. Bu yaklaşımın entelektüel ve tarihsel arka planını, 1823 tarihli Monroe Doktrini'ne dayandırmak yanlış olmayacaktır. Söz konusu doktrin, ABD Kuzey ve Güney Amerika kıtasını ABD'nin özel etki alanı olarak tanımlamış ve dış müdahalelere karşı kapalı bir jeopolitik alan olarak kurgulamıştır.

ABD'nin Venezuela'ya yönelik ilgisinin merkezinde, ülkenin sahip olduğu zengin petrol rezervleri ve değerli maden kaynakları yer almaktadır. Bu husus, yalnızca Washington tarafından değil, Venezuela ve Kolombiya liderleri tarafından da sıklıkla dile getirilmektedir. Buna rağmen ABD'nin hâlen Venezuela'dan günlük yaklaşık 150 bin varil petrol ithal etmeye devam etmesi, uygulanan yaptırımlar ile ekonomik gerçeklik arasındaki çelişkiyi gözler önüne sermektedir.

Bununla birlikte Venezuela politikasının arka planındaki asıl belirleyici unsurun, Çin ve Rusya başta olmak üzere küresel rakiplerin Latin Amerika'daki artan etkisini sınırlama hedefi olduğu söylenebilir. Trump'ın ilk başkanlık döneminde başlattığı ticaret savaşları, gümrük tarifeleri ve küresel ölçekte Çin karşıtı ekonomik baskı politikaları bu çerçevede değerlendirilmelidir. Washington, Körfez ülkelerinden Avrupa'ya kadar geniş bir coğrafyada Çin'e karşı stratejik denge kurmaya çalışırken, Latin Amerika'yı da bu küresel rekabetin önemli cephelerinden biri olarak görmektedir.

Çin'in Latin Amerika'daki ekonomik varlığı, ABD açısından giderek artan bir tehdit algısı yaratmaktadır. Çin, Venezuela'nın petrol üretimini desteklemek amacıyla kredi sağlamış; Venezuela ise Çin'e olan borçlarını büyük ölçüde petrol ile ödemiştir. Bunun yanı sıra Çin'in Şili, Peru, Bolivya, Brezilya gibi ülkelerle geliştirdiği ekonomik iş birlikleri ve imzaladığı serbest ticaret anlaşmaları, bölgedeki etkisini kurumsallaştırmaktadır. 2000'li yılların başında yaklaşık 10 milyar dolar seviyesinde olan Çin–Latin Amerika ticaret hacminin günümüzde 500 milyar dolara ulaştığı ifade edilmektedir. Liman inşaatları, ulaştırma altyapısı, enerji üretimi, Çin Kalkınma Bankası ve benzeri finans kuruluşları aracılığıyla sağlanan krediler, Pekin'in bölgedeki çok boyutlu nüfuz stratejisinin temel unsurlarıdır. Buna ek olarak, sınırlı da olsa askerî teçhizat satışı ve savunma iş birlikleri, ABD'nin güvenlik kaygılarını daha da artırmaktadır.

ABD'nin Venezuela politikasını Çin bağlamında okumak açısından, Trump'ın başkan seçilmeden önce Panama'ya yönelik açıklamaları da hatırlanmalıdır. Trump, Panama Kanalı çevresinde artan Çin etkisini gerekçe göstererek kanalın yeniden ABD kontrolüne verilmesi fikrini gündeme taşımış; bu baskılar sonucunda Panama, ABD askerî gemilerine yönelik bazı kolaylıklar sağlamış, kanal çevresinde sınırlı askerî konuşlanmaya kapı aralamış ve en önemlisi **Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi'nden çekildiğini** ilan etmiştir. Bu gelişmeler, Washington'un Çin karşıtı stratejisinin Latin Amerika'daki somut yansımaları olarak değerlendirilebilir.

Trump yönetiminin Venezuela'ya yönelik çelişkili tutumunu ortaya koyan bir diğer örnek ise uyuşturucu suçları bağlamında yaşanmıştır. Trump, Nicolas Maduro'yu "uyuşturucu kaçakçılığı lideri" olarak tanımlamaya devam ederken, ABD'de "uyuşturucu kaçakçılığına yardım ve buna bağlı rüşvet" suçlamalarıyla 2024 yılında 45 yıl hapis cezasına çarptırılan Honduras eski Devlet Başkanı Juan Orlando Hernández için kısa süre içinde af çıkarmıştır. Bu durum, ABD'nin uyuşturucu ile mücadele söyleminin siyasi tercihler doğrultusunda esnek biçimde kullanıldığını göstermektedir.

Son olarak, Venezuela'ya yönelik baskıların artmasında ABD Dışişleri Bakanı Marco Rubio'nun kişisel ve ideolojik arka planının da etkili olduğu yönünde değerlendirmeler bulunmaktadır. Küba göçmeni bir ailenin çocuğu olan ve Florida'da doğup siyasi kariyerini burada inşa eden Rubio, Küba Devrimi karşıtı çevrelerle yakın ilişkileriyle tanınmaktadır. Florida'daki Küba ve Chavismo karşıtı Venezuelalı muhalif grupların siyasi etkisi dikkate alındığında, Rubio'nun Küba ve Venezuela gibi sosyalist çizgideki ülkelere yönelik sert tutumunun hem ideolojik hem de iç politik dinamiklerle bağlantılı olduğu söylenebilir. Seçim süreçlerinde bu grupların baskı ve beklentilerinin de ABD'nin Venezuela politikasında etkili olduğu yönündeki değerlendirmeler, bu yaklaşımı daha anlaşılır kılmaktadır.

Venezuela'nın Bölgesel ve Küresel Yalnızlığı

ABD ile Venezuela arasında süregelen gerginlik sonucunda Nicolas Maduro yönetimi uluslararası alanda

giderek daha fazla yalnızlaşmış görünmektedir. Bölge ülkelerinin desteği kademeli biçimde azalırken, özellikle 2024 yılında gerçekleştirilen ve muhalefetin kazandığını ilan ettiği tartışmalı seçimlerin ardından Maduro, kendisine en yakın ülkelerden dahi anlamlı bir siyasi destek bulmakta zorlanmıştır. Seçim sonuçlarına ilişkin tutanakların yayımlanması çağrısında bulunan Meksika, Kolombiya ve Brezilya ile yaşanan gerilimler, bu diplomatik yalnızlaşmayı daha da derinleştirmiştir. Türkiye ile yakın ilişkileri bilinen Maduro'ya ilişkin olarak Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın seçim sonrası mesajında, doğrudan Maduro'ya yönelik bir tebrik yerine Venezuela halkına hitap eden bir ifade kullanması da bu bağlamda dikkat çekici bir tutum olarak değerlendirilmektedir.

Bu süreçte Maduro'ya doğrudan destek vermekten ziyade, ABD'nin Venezuela'nın egemenlik haklarını ihlal eden uygulamalarına karşı ses yükselten aktörler öne çıkmaktadır. Kolombiya Cumhurbaşkanı Gustavo Petro ile Brezilya Devlet Başkanı Luiz Inácio Lula da Silva, ABD'nin hukuka aykırı uygulamalarının kabul edilemez olduğunu vurgularken, olası bir sıcak çatışmanın yalnızca Venezuela için değil, bölge ülkeleri açısından da yıkıcı sonuçlar doğurabileceğine dikkat çekmektedir. Benzer şekilde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan da Maduro ile gerçekleştirdiği telefon görüşmesinde gelişmeleri yakından takip ettiklerini ifade etmiş, gerginliğin azaltılması için diyalog ve diplomatik kanalların önemine işaret etmiştir.

Öte yandan ABD'nin Venezuela'yı çevreleme politikasının arka planında esas olarak Çin ve Rusya'nın etkisini sınırlama hedefinin bulunduğu yönündeki değerlendirmeler sürmektedir. Venezuela'nın stratejik ortağı olan Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Maduro ile yaptığı telefon görüşmesinde destek mesajlarını iletirken; Rusya Dışişleri Sözcüsü Maria Zaharova da ülkeyle temas hâlinde olduklarını ve muhtemel tehditler karşısında destek vermeye hazır olduklarını açıklamıştır. Çin cephesinde de dışişleri düzeyinde temasların sürdüğü ve stratejik ortaklık vurgusuyla destek mesajlarının iletildiği ifade edilmektedir. Ancak önceki kriz dönemleriyle karşılaştırıldığında, Moskova ve Pekin'in mevcut süreçte daha temkinli ve sınırlı bir tutum benimsediği görülmektedir.

Maduro yönetimi ise iç kamuoyunu konsolide edebilmek amacıyla yoğun bir görünürlük stratejisi izlemektedir. Devlet Başkanı Maduro'nun sık sık sokakta halkla bir araya gelmesi, askerî geçit törenlerini andıran silahlı kuvvet hareketlilikleri, destek yürüyüşleri, milis güçlere yönelik silahlı eğitim görüntüleri ve asker sayısının artırıldığına dair haberler bu stratejinin parçaları olarak öne çıkmaktadır. Maduro'nun zaman zaman ABD halkına yönelik barış mesajları vermesi ve barış temalı şarkılar seslendirmesi de bu söylemin bir uzantısıdır. Buna karşın Venezuela'nın uyuşturucu ile ilişkilendirilmesine yönelik ABD söylemlerinin, Irak'ta kitle imha silahları iddialarını hatırlatan ölçüde yanıltıcı olduğu ve olası bir askerî müdahale için meşrulaştırıcı bir gerekçe olarak öne sürüldüğü yönündeki eleştiriler giderek artmaktadır. Bu bağlamda, ABD'nin Venezuela'ya yönelik sert tutumunun kurumsallaşmasında, ABD Dışişleri Bakanı Marco Rubio'nun Venezuela ve genel olarak Latin Amerika halklarına yönelik ideolojik ve politik önyargılarının da etkili olduğu ileri sürülmektedir.

Venezuela Krizin 'de Muhtemel Senaryolar

Düşük bir ihtimal olmakla birlikte, ABD ile Venezuela arasında yaşanan gerilimin sıcak bir çatışmaya dönüşmesi durumunda, iki ülkenin askerî kapasitelerinin karşılaştırılmasının analitik açıdan sınırlı bir anlam taşıyacağı söylenebilir. Zira böylesi bir senaryoda belirleyici unsur, tarafların mutlak askerî güçlerinden ziyade, müdahalenin siyasi, ekonomik ve toplumsal maliyetleri olacaktır. Askerî bir müdahalenin yüksek maliyetli ve uzun soluklu bir sürece dönüşme ihtimali göz önünde bulundurulduğunda ve mevcut baskı politikasının temelinde ekonomik beklentilerin yer aldığı dikkate alındığında, bu seçeneğin ABD açısından cazip olmadığı değerlendirilebilir. Nitekim bugüne kadar artan askerî yığınaklara rağmen Maduro'nun ülkeyi terk etmemesi veya içeride belirgin bir çözülmenin yaşanmaması, sürecin Washington'un öngördüğü hız ve sonuçlarla ilerlemediğine işaret etmektedir.

Mevcut tablo, ABD'nin askerî baskıyla eş zamanlı olarak ekonomik abluka araçlarını daha da sertleştireceğini göstermektedir. Son dönemde hava sahasının kapatılması, gemilere el konularak petrol sevkiyatının engellenmesi gibi adımlar, Venezuela ekonomisi üzerindeki baskının artarak devam edeceğine işaret etmektedir. Bu durum, zaten kırılgan olan Venezuela ekonomisinin daha da derin bir krize sürüklenmesine yol açabilir. Ancak Venezuela'nın bu baskıya ne ölçüde ve ne kadar süreyle dayanabileceği, sürecin seyrini belirleyecek temel unsurlardan biri olacaktır.

ABD'nin hedefleri arasında, askerî ve ekonomik baskı yoluyla Venezuela Silahlı Kuvvetleri içerisinde çözölme yaratmak ve bazı unsurlarla pazarlık yoluna giderek iktidar desteğini zayıflatmak olduğu da zaman zaman dile getirilmektedir. Bununla birlikte, ordunun desteği sürdüğü müddetçe Maduro'nun iktidarı terk etmesinin zor olduğu görölmektedir. Ayrıca ordunun farklı kademelerinin ölk ekonomisiyle iç içe geçmiş ilişkileri, bu kurum içinde kapsamlı bir çözölme yi zorlaştıran bir faktör olarak öne çıkmaktadır.

Ekonomik ablukanın derinleşmesiyle birlikte halk ayaklanmasının tetiklenmesi ihtimali de sıklıkla gündeme getirilse de, mevcut toplumsal yapı ve güvenlik aygıtı dikkate alındığında bunun kısa vadede güçlü bir olasılık olduğu söylenemez. Alternatif bir senaryo ise Maduro yönetimiyle sınırlı bir uzlaş zeminini oluşturularak, ölkedeki Çin ve Rusya etkisinin kademeli biçimde azaltılmasına yönelik bir yaklaşımın benimsenmesidir. Böyle bir senaryonun hayata geçmesi hâlinde, Pekin ve Moskova'nın tutumları belirleyici olacaktır.

Son olarak, baskı veya sınırlı bir askerî müdahale sonucunda Maduro iktidarının sona ermesi durumunda, ölk eyi istikrarlı biçimde yönetebilecek bir muhalefet yapısının bulunup bulunmadığı da önemli bir belirsizliktir. Olası bir iktidar boşluğunun yaratacağı kontrolsüzlük, ABD'nin çıkarlarını korumak adına daha derin bir müdahale ve gözetim ihtiyacını beraberinde getirebilir. Kolombiya sınırından sızabilecek silahlı gruplar veya ölk e içindeki düzensiz unsurların yaratacağı kaos ihtimali, Karakas'ın mevcut güvenlik sorunları dikkate alındığında ciddi riskler barındırmaktadır. Ayrıca böyle bir senaryonun, özellikle Kolombiya başta olmak üzere bölge ölkelerinde zaten ciddi boyutlara ulaşmış olan Venezuelalı göçünü daha da artıracakđı açıktır. Bu durum, seçim süreçleri öncesinde bölge ölkelerinin iç siyasi dengelerini de sarsabilecek potansiyele sahiptir. Tüm bu ihtimaller, ABD'nin Venezuela müdahalesinin Irak ve Afganistan örneklerine benzer uzun vadeli ve maliyetli sonuçlar doğurup doğurmayacakđı sorusunu da beraberinde getirmektedir.

Sonuç

Sonuç olarak, ABD–Venezuela gerilimi yalnızca ikili bir siyasi kriz olarak değil, küresel güç rekabeti, bölgesel istikrar ve uluslararası hukuk açısından çok katmanlı bir mesele olarak değerlendirilmelidir. Venezuela'ya yönelik artan askerî baskı ve ekonomik abluka politikaları, Washington'un kısa vadede rejim değişikliği hedeflerine ulaşamadığını; buna karşın ölk enin ekonomik ve toplumsal kırılganlığını derinleştirdiğini göstermektedir. Çin ve Rusya'nın Latin Amerika'daki artan nüfuzunu sınırlama amacı, bu politikanın temel belirleyicisi olurken, uygulanan yöntemlerin sivil halk üzerindeki ağır insani maliyetleri uluslararası meşruiyet sorununu daha da büyötmektedir. Olası bir askerî müdahale ya da iktidar boşluğu senaryosu, yalnızca Venezuela'yı değil, başta Kolombiya olmak üzere tüm bölgeyi istikrarsızlaştıracak yeni göç dalgaları ve güvenlik riskleri üretme potansiyeline sahiptir. Bu bağlamda Gazze soykırımındaki örneği olduğu gibi, modern uluslararası sistemde abluka ve baskı politikalarının giderek “rutin” bir araç hâline geldiğini; ancak bu araçların uzun vadede ne istikrar ne de demokratik dönüşüm ürettiğini bir kez daha ortaya koymaktadır. İnsan güvenliğini ve uluslararası hukuku merkeze alan, çok taraflı ve diyalog temelli yaklaşımlar geliştirilmediği sürece, benzer krizlerin farklı coğrafyalarda tekrar etmesi kaçınılmaz görünmektedir.